

PREDICĂ LA SĂRBĂTOAREA SFINȚILOR ARHANGHELI MIHAIL ȘI GAVRIIL. ROSTUL ÎNGERILOR ÎN VIAȚA CREȘTINULUI

Preot dr. Ionel Popescu

„Îngerii oare nu sunt toți duhuri slujitoare, trimiși ca să slujească,
pentru cei ce vor fi moștenitorii mântuirii?”
(Evrei 1,14)

Iubiți credincioși,

În calendarul nostru bisericesc, ziua de 8 noiembrie este înscrisă cu litere roșii și a fost închinată Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil. Cuvântul „arhanghel” înseamnă „mai mare peste îngeri”, iar „înger” (din latinescul „anghelos”) se traduce prin „vestitor”. Dintre arhangheli, doar trei sunt pomeniți în Sfânta Scriptură: Mihail și Gavriil în cartea profetului Daniel¹, iar Rafael, în cartea necanonică Tobit². Toți trei sunt menționați, însă printre cei șapte îngeri „care aduc și duc înaintea slavei Domnului”³. Creștinii înalță în această sfântă zi rugăciuni și imne de slavă ființelor netrupești sau creaturilor spirituale ce formează lumea nevăzută.

Arhanghelul Mihail (în ebr. „cine este ca Dumnezeu”) este războinicul cu sabie de foc, numit „îngerul morții”, care a ucis balaurul și a primit de la Dumnezeu misiunea de a păzi legea și de a birui puterea vrăjmașilor. Despre el se mai spune că deține cheile Raiului și duce la îndeplinire judecățile lui Dumnezeu. În cartea Apocalipsei se arată că a purtat un război în cer împotriva lui Satan, pe care l-a răpus și l-a aruncat pe pământ⁴.

Arhanghelul Gavriil sau Gabriel (în ebr. „omul sau viteazul lui Dumnezeu”) este îngerul Bunevestiri, fapt pentru care în iconografie este reprezentat adesea cu Fecioara Maria, ținând în mână un crin alb, simbol al bucuriei și al păcii. El are misiunea de a aduce pe pământ mesajul divin, așa cum citim în Evanghelia

¹ Daniel 8, 16; 10, 13.

² Tobit 3, 7.

³ Tobit 12, 15.

⁴ Apocalipsa 12, 7-11.

sfântului Luca. Astfel, el a vestit nașterea sfântului Ioan Botezătorul⁵ și a Mântuitorului Iisus Hristos⁶ și, potrivit propriilor sale cuvinte⁷, „stă în fața lui Dumnezeu“.

Dumnezeu, creatorul lumii văzute și nevăzute, se face cunoscut atât pentru lumea văzută - pământ, ape, făpturi, astre și întregul univers - cât și pentru lumea nevăzută - cerească - îngerii. „Cerurile spun slava lui Dumnezeu și facerea mâinilor Lui o vestește tăria“⁸, spune Psalmistul.

Lumea nevăzută sau a îngerilor și a rostului lor în viața creștinului constituie, de altfel, tema acestui cuvânt de învățătură.

Dreptmăritori creștini,

Pe baza Sfintei Scripturi, Biserica se ocupă în învățătura sa de puterile cerești și netrupești numite îngeri, adică vestitori, deci acele ființe care au menirea de a face cunoscută voința divină înaintea oamenilor.

Din Sfânta Scriptură aflăm că îngerii au o ființă personală de natură spirituală, superioară omului și formează lumea cerească⁹. Acest adevăr, înțeles de la sine, e mărturisit în Simbolul credinței, potrivit caruia Dumnezeu este făcătorul „tuturor celor văzute și nevăzute“. Foarte lămurit spune acest lucru Sfântul Apostol Pavel în epistola către Coloseni, unde citim: „în El au fost făcute toate, cele din ceruri și cele de pe pământ, cele văzute și cele nevăzute, fie tronuri, fie domnii, fie începătorii, fie stăpânii. Toate s-au făcut prin El și pentru El“¹⁰.

Așa cum învață cei mai mulți dintre Sfinții Părinți, îngerii au fost creați de Dumnezeu înaintea lumii materiale și a omului. La fel scrie și în cartea dreptului Iov: „Când s-au făcut stelele, lăudatu-M-au toți îngerii Mei“¹¹.

Ca natură, îngerii sunt creaturi spirituale, adică imateriale și necorporale sau duhuri create. („Duhul trup și oase nu are“¹², spune Iisus ucenicilor când li se arată după înviere). Totuși, ei au o oarecare corporabilitate aeriană sau eterică, spun unii dintre Sfinții Părinți (Vasile cel Mare, Ioan Damaschinul, Grigorie de Nazianz), întrucât necorporabilitatea și materialitatea absolută aparțin numai lui Dumnezeu.

Oricare ar fi, însă, această natură a lor, îngerii, potrivit misiunii lor pentru care sunt trimiși, iau formă omenească de bărbat sau de tânăr¹³, vorbesc cu voce omenească, mănâncă, se prezintă îmbrăcați¹⁴ și uneori poartă aripi¹⁵.

⁵ Luca 1, 11-20.

⁶ Luca 1, 26-38.

⁷ Luca 1, 19.

⁸ Psalmul 18, 1.

⁹ Facere 1, 1.

¹⁰ Coloseni 1, 16.

¹¹ Iov 38, 7.

¹² Luca 24, 39.

¹³ II Regi 6,17; Facere 32,35 și alte anghelofanii.

¹⁴ Luca 24, 4; Matei 28,3.

¹⁵ Apocalipsa 14, 16; Isaia 6, 2.

Deoarece sunt duhuri necorporale, se înțelege că îngerii nu au nici sex, nu se înmulțesc și sunt nemuritori (fiii lui Dumnezeu amintiții în cartea Facerea sunt setiții, nu îngerii¹⁶).

Ca ființe mărginite, îngerii se găsesc în orice moment în vreun loc și nu pretutindeni, ca Dumnezeu. Dar nefiind legați de un anumit loc, ei pot trece cu ușurință dintr-un loc într-altul. Sfânta Scriptură numește cerul ca loc al îngerilor, ceea ce înseamnă că tot universul este la dispoziția lor. Omul în schimb este legat de pământ.

Puterea îngerilor este mare și se arată în multe feluri¹⁷. Minte lor, deși mărginiți în comparație cu Dumnezeu, întrece pe a omului, iar voința lor înclină întotdeauna spre bine, neputând fi mișcați spre rău sau păcat. Atunci când Satan a făcut răzvrătire în cer împotriva lui Dumnezeu, câștigând de partea sa pe unii îngeri, majoritatea îngerilor au rămas credincioși lui Dumnezeu, păstrându-și sfințenia lor naturală, în care apoi au fost întăriți de Dumnezeu spre a nu mai putea păcătui.

Cinstiți credincioși,

Lumea îngerească formează un sobor extrem de numeros. Sfânta Scriptură lasă să se înțeleagă că numărul lor este infinit. Texte ca cel din cartea Iov: „Cine poate să numere oștile Sale?”¹⁸ sau din Evanghelia după Matei: „Sau ți se pare că nu pot să rog pe Tatăl Meu să-Mi trimită acum douăsprezece legiuni de îngeri?”¹⁹, întăresc această afirmație.

Dar precum în lumea fizică există o anumită ierarhizare treptată de la cele inferioare la cele superioare, la fel și în lumea îngerilor există o anumită ordine și ierarhie, în raport cu funcțiile lor spirituale. Sfânta Scriptură denumesc nouă trepte îngerești, încadrate în trei cete, despre care a scris și Sfântul Dionisie Areopagitul. În prima ceată se numără Serafimii, Heruvimii și Tronurile (Scaunele); în ceata a doua Domniile, Puterile, Stăpânirile, iar în ceata a treia Începătoriile, Arhangheli și Îngerii. Sfântul Vasile cel Mare, explicând ierarhia cerească, afirmă că Serafimii au „o poziție mai apropiată de Dumnezeu, în virtutea superiorității în sfințenie sau că demnitatea unui conducător al unui popor este mai mare ca cea a celui căruia i s-a încredințat ocrotirea unui singur individ”, sau că „deși îngerii sunt părtași aceleiași naturi, unul este căpetenia lor și altul este subordonat”, îngerii fiind rânduți în legiuni²⁰.

Desigur, această repartizare ierarhică în trei cete de câte trei trepte, nu trebuie luată decât ca expresie simbolică a unei plinătăți, a numărului lor de trei, reprezentând perfecțiunea Treimii cea de o ființă, una și nedespărțită,

¹⁶ Facere 6, 2.

¹⁷ Matei 28, 2; II Tesaloniceni 1, 7; II Petru 2, 11.

¹⁸ Iov 25, 3.

¹⁹ Matei 26, 53.

²⁰ Sfântul Vasile la Isaia, P.G. 30, 428 și Contra lui Eunomium III, par. 1, 2, P.G., 29, 657.

formând deci un sobor extrem de numeros. Cetele îngerești cântă, toate, laudă lui Dumnezeu într-o perfectă armonie, îl cunosc împreună pe Dumnezeu și își comunică unii altora această bucurie a cunoașterii.

Lubiți credincioși și credincioase,

Sfinții îngerii îndeplinesc o îndoită slujire. Întâi, una de preamărire, de laudă a lui Dumnezeu, în preajma Căruia se află și strălucesc de lumina veșnică. În chip nevăzut, ei înconjoară tronul slavei dumnezeiești și aduc imne de slavă lui Dumnezeu, căruia se închinău și înainte de crearea lumii văzute²¹. Îngerii aduc slavă neîncetată lui Dumnezeu care i-a creat din bunătatea Sa, slujindu-L continuu. A doua slujire pe care o îndeplinesc îngerii este aceea de a face cunoscută omului voia și hotărârile lui Dumnezeu privind opera mântuirii, întemeierii și desăvârșirii împărăției cerurilor. Astfel, sfințele Evanghelii menționează că îngerii slujesc Domnului la Naștere, după ispitire, în Ghetsimani, la Înviere și la Înălțare ș.a.

De asemenea, vestese nașterea sfântului prooroc Ioan Botezătorul și a Mântuitorului Iisus Hristos și sunt alături de apostoli în misiunea de propovăduire a Evangheliei. Ei îi ocrotesc și îi ajută pe oamenii pioși în diferitele lor trebuințe și pedepsesc pe cei nelegiuți. Astfel, ocrotesc pe Avraam, pe Lot, pe Iacob, pe Ilie, pe Elisei și pe Daniel²², i-au salvat pe cei trei tineri aruncați în cuptorul de foc, se bucură de căința unui păcătos și ajută oamenilor drepiți la mântuire²³, îndemnându-i spre tot lucrul bineplăcut lui Dumnezeu și ajutându-i să se ferească de acel ucigător de trup și de suflet care „ca un leu rătăcind, umblă căutând pe cine să înghită”²⁴. Fiecare om, și în special omul evlavios, petrece, încă dela botez, sub ocrotirea unui înger păzitor. Dintr-un text scris în cartea profetului Daniil²⁵, Sfinții Părinți au dedus că și popoarele și chiar statele au câte un înger păzitor.

Uneori îngerii sunt trimiși de Dumnezeu și pentru pedepsirea păcătoșilor, după cum rezultă din unele texte ale Sfintei Scripturi. Spre pildă, cartea Faptele Apostolilor²⁶ relatează cum a fost pedepsit regele Irod Agripa, iar cartea profetului Isaia²⁷ și cartea a IV-a Regi²⁸ arată cum a fost pedepsit Sanherib, regele Asiei. În general, îngerii sunt slujitorii Providenței dumnezeiești și li se cuvine cinstire deosebită din partea noastră, așa după cum s-a hotărât la Sinodul VII ecumenic, ținut la Niceea, în anul 787. Pe de altă parte, îngerii nu-L substituie

²¹ Isaia 6, 1-3; Iov 38, 7.

²² Facere 19, 28; III Regi 19, 5 și urm.; IV Regi 1, 3, 15; Daniel 3, 25.

²³ Evrei 1, 14; Luca 15, 10.

²⁴ 1 Petru 5, 8.

²⁵ Daniel 10, 12.

²⁶ Fapte 12, 23.

²⁷ Isaia 37, 36.

²⁸ Regi IV 19, 35.

pe Dumnezeu, ci Îi slujesc: sunt instrumentele Lui, trimișii Lui, „instituțiile“ Lui. Așadar, „îngerii nu dublează Providența, ci o realizează, o împlinesc...”²⁹.

Iubiți frați și surori în Domnul,

Alături de îngerii buni există, însă, și îngerii răi, duhurile rele și necurate. Biserica învață despre aceștia că, la început au fost îngeri buni, dar au căzut din starea de comuniune cu Dumnezeu în frunte cu conducătorul lor Satan (adversarul lui Dumnezeu), diavolul, tatăl minciunii, omorătorul de oameni, ispitorul, cel rău, stăpânul întunericului și al lumii acesteia, adică al păcatului, dracul, Belzebut, Veliar, Lucifer³⁰.

Cauza căderii îngerilor răi a fost mândria³¹; îngerii căzuți au vrut să aibă fericirea în ei și prin ei, făcându-se asemenea Celui Preaînalt. Activitatea lor este reacțiunea împotriva voinței dumnezeiești, a operei de răscumpărare și de mântuire a oamenilor. Pe cei pioși luptă să-i aducă la rău, punând la cale diferite uneltiri³², iar pe cei răi îi încurajează și-i întăresc în necredință și în înstrăinarea lor de Dumnezeu. „Ei au însemnate puteri spirituale, dar nu pe aceea de a manipula voia omului”³³. Se înțelege, însă, că Dumnezeu permite această influență a demonilor asupra oamenilor până la o oarecare limită, pentru încercarea și întărirea lor în lupta contra păcatului sau spre pedepsirea păcătoșilor³⁴. Activitatea acestor îngeri răi nu atinge libertatea omului, ci numai o stimulează, astfel că omul poate rezista ispitei. Prin rugăciune, asceză, trezvie și ajutor dumnezeiesc putem purta victorios lupta împotriva celui rău. Dar lupta aceasta n-o poate duce cu succes omul singur. Puterea și succesul ei vin de la trupul lui Hristos cel curat și izvor al puterii de curăție.

Satana, cu toată puterea lui mare, un singur lucru nu poate să facă: să se umilească și să se întoarcă la Dumnezeu. De aceea, la a doua venire a Domnului, puterea lui va fi nimicită, când demonii vor merge la locul chinurilor veșnice³⁵.

Dragi credincioși,

Am înfățișat, pe cât am putut mai limpede, învățătura Bisericii creștine despre puterile netrupești care sunt îngerii. Cunoscând, așadar, că fiecare om are, din pruncie, un înger păzitor, după cum rezultă, de altfel, din cuvintele Mântuitorului, care arată, referindu-se la copii, că „îngerii lor în ceruri văd

²⁹ Andrei Pleșu, *Despre îngeri*, Ed. Humanitas, București, 2003, p. 121.

³⁰ Ioan 8, 44; Matei 4, 10; Apocalipsă 12, 19; Iov 1, 6; 2, 1; Matei 4, 3; Efeseni 5, 16; Ioan 12, 31; Matei 12, 24; II Corinteni 6, 15, Apocalipsă 12, 17; Isaia 14, 12.

³¹ I Timotei 3, 6

³² Iov 1, 9; Apocalipsă 2, 10.

³³ Andrei Pleșu, *op. cit.*, p. 167.

³⁴ II Corinteni 5,5; I Timotei 1,20.

³⁵ I Corinteni 15, 24.

pururea fața Tatălui Meu, Care este în ceruri³⁶, noi oamenii, creștinii în special, se cuvine să cinstim aceste făpturi cerești cu toată dragostea și vrednicia.

Să credem, de asemenea, că cinstind pe slujitorii Săi îngeri, cinstim pe Dumnezeu care i-a trimis din cer, pentru a ne ocroti și călăuzi spre El.

Bisericile, înălțate ca lăcașuri de rugăciune și de închinare „în duh și adevăr“, care poartă harul Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil, sunt semne vizibile de cinstire a puterilor cerești din partea tuturor creștinilor.

„Într-o carte veche se păstrează o imagine cu un om care avea o inimă mare, întinsă peste tot pieptul. Pe umărul drept al aceluia om era așezat îngerul păzitor, sub chipul unui tânăr frumos, cu privirea blândă și plină de iubire. Pe umărul stâng stătea un tânăr cu chipul urât, cu privirea tulbure și încrunțată, plină de răutate și de viclenie; era îngerul satanei. Cât timp acest om a ascultat de îngerul păzitor, fața lui a fost frumoasă și plină de strălucire cerească; inima lui era albă ca o basma, pe care nu se întipărise niciun fel de pată, niciun fel de murdărie. Bucurie mare era pe fața îngerului păzitor și a omului. Dar, a venit ceasul rău. Îngerul diavolului, cu uneltirile lui viclene și amăgitoare, a reușit să deștepte în inima omului dorinți spre plăceri vinovate, spre poftre rele, potrivnice voii lui Dumnezeu. Au început a se zămislî în inima acestui om, precum zice Domnul Hristos: «gânduri rele, ucideri, adultere, desfrânări, furtișaguri, mărturii mincinoase, hule»³⁷. A consimțit, de bună voie, să săvârșească din ele. Atunci fața lui a început să se întunece, ochii lui au devenit fioroși și, în inima curată, au început să intre, să se așeze triumfătoare, cele șapte păcate de moarte, în frunte cu mândria. Îngerul păzitor l-a părăsit și pe inima lui a pus stăpânire îngerul satanei³⁸.

Pentru că îngerii sunt alături de noi și ne călăuzesc pașii spre o trăire curată, pașnică, ferită de necazuri, în măsura în care voința noastră este îndreptată spre fapte bune, fiecare dintre noi să ascultăm îndemnul și imboldurile îngerului nostru păzitor, dat nouă de la Sfântul Botez. El ne ajută să ne întărim și să sporim în credință, să ne îndreptăm mereu ochii minții spre Mântuitorul Hristos. Prin asistența îngerului păzitor, mintea noastră se luminează spre lucrarea cea dreaptă și voința ni se întărește spre împlinirea voii lui Dumnezeu. Lăsându-ne conduși de îngerul nostru bun, vom învinge pe cel rău, vom învinge păcatul. Astfel, cu fiecare biruință a noastră asupra celui rău, se bucură îngerul nostru împreună cu toate oștile cerești.

Așadar, pentru a nu se ajunge într-o asemenea situație, misiunea părinților și a bunicilor creștini este de a-i așeza pe copii și pe nepoți, încă din fragedă pruncie, sub ocrotirea Sfinților Îngeri. Să-i învățăm, așadar, pe copii să se roage, sa-i însoțim în mod regulat la biserică, să nu-i lăsăm să crească străini de Dumnezeu și indiferenți față de valorile Bisericii și ale neamului nostru.

³⁶ Matei 18, 10.

³⁷ Matei 15, 19.

³⁸ Pr. dr. Dumitru I. Bodale, Dumnezeu Tatăl, Ed. Autorului, Detroit, Michigan, U.S.A., 1987, p. 146.

Purtăm, cu toții, în suflet anii copilăriei, când mama sau bunica ne împreună mânuțele și rostea cu noi „Îngerășul“. O rugăciune simplă, potrivită pentru cei mici, pioasă, conformă cu învățătura Bisericii. O evocăm cu duioșie, pentru că prin ea ne-am pus sub ocrotirea îngerului păzitor. Când spuneam „Înger, îngerășul meu...“, oare nu simțeam cum creștem sub ocrotirea îngerului păzitor, cum ni se luminează mintea cu fiecare zi, cum ni se întărește voința pentru cele bune, bucurând pe îngerul nostru în cer și familia noastră pe pământ? „Îngerul păzitor, «prietenul nostru ceresc», ne stă alături în clipa morții, ne călăuzește prin vămile postume, ne apără la Judecata de Apoi și ne duce «în sânul lui Avraam»³⁹. [...] Îngerii se apropie de tine înconjurându-te ca un zid și prin acesta toți cei ce te ispitesc se depărtează din apropierea ta“, așa încât „omul e la fel de inseparabil de îngerul său pe cât de inseparabil e ecoul de prototipul sonor căruia îi corespunde“⁴⁰.

Câți dintre părinții creștini mai conștientizează astăzi acest lucru? Câți se mai gândesc la marea răspundere pe care o au în fața lui Dumnezeu pentru copiii lor? Dumnezeu vrea însă ca niciunul dintre acești mai mici ai Lui să nu se piardă, ci să creadă în El, să iubească Biserica, pavăza neclintită a neamului nostru de-a lungul veacurilor, să-și cinstească părinții, să crească frumos și să contribuie la mai binele familiei și al societății în care trăiesc.

Nu este imagine mai frumoasă și mai înălțătoare ca aceea de a vedea în Biserică, duminică de duminică, zecile de copilași care stau în fața Sfântului Altar, cu chipurile luminate, cu inimile deschise pentru cuvântul lui Dumnezeu, pregătiți să primească „Sfintele și de viață făcătoarele Lui taine“.

Binecuvântarea și harul sfinților se revarsă cu belșug asupra lor, ferindu-i de tentațiile, ispitele și pericolele care-i pândesc la fiecare pas și care se răs-pândesc amenințător prin imaginile deșănțate promovate prin intermediul televiziunilor, al internetului și al unor reviste tipărite cu scopul vădit de a atrage copiii și tinerii spre imoralitate, spre păcat, spre pierderea sufletului.

În această luptă grea cu duhurile necurate, se cuvine să chemăm în ajutor puterile cerești, așa după cum am auzit cântându-se la slujba Utreniei din această dimineață de sârbătoare: „Mai marilor Voevozi ai lui Dumnezeu, slujitori ai dumnezeieștii slave, povățuitori ai oamenilor și căpetenii ale îngerilor, ceea ce este de folos cereți pentru noi și mare milă, ca niște mai mari voievozi ai celor fără de trupuri“⁴¹. Amin.

³⁹ Luca 16, 22.

⁴⁰ Andrei Pleșu, op. cit., p. 105-106.

⁴¹ Condac, glas 2